

**СУЧАСНЫЯ ПРАБЛЕМЫ ВЫКЛАДАННЯ ФІЛАСОФСКІХ ДІСЦЫПЛІН ВА
ЎСТАНОВАХ АТРЫМАННЯ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

**Гагуа Руслан Барысавіч, к.г.н., дацэнт
Палескі дзяржаўны ўніверсітэт
Gagua Ruslan Barysavich, PhD in History,
Polesky State University, gagua@tut.by**

Анатацыя. У прадстаўленым артыкуле аўтар разглядае найбольш распаўсюджаныя праблемы, з якімі выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў сутыкаюцца ў працэсе выкладання філасофіі. Ён вылучае змястоўныя, тэрміналагічныя, дыдактычныя, метадалагічныя праблемы навучэння.

Ключавыя словы: філасофія, адукацыйны працэс, вышэйшая адукацыя, праблемы выкладання, вышэйшыя навучальныя ўстановы

Філасофія з'яўляецца адной з базавых дысцыплін у сістэме вышэйшай адукацыі не толькі ў Беларусі, але і ў большасці краін свету. Уяўляецца цалкам лагічным, што менавіта філасофія, якая аж да XVIII стагоддзі наогул складала непарыўнае адзінства з навуковым спазнаннем, была ўключаная ў абавязковы кампанент сацыяльна-гуманітарнага блока навучальных дысцыплін для падрыхтоўкі адмыслоўцаў у вышэйшых навучальных установах нашай дзяржавы [4].

Відавочна, што без ведання філасофіі хаця б на элементарным узроўні немагчыма паспяхова засвоіць праграму вышэйшай школы і набыць кампетэнцыі, прадугледжаныя адукацыйнымі стандартамі Рэспублікі Беларусь [2].

Тым не менш, у працэсе выкладання філасофіі пры атрыманні вышэйшай адукацыі ў адпаведных навучальных установах узнікае шэраг цяжкасцей і праблем, якія мы і паспрабуем акрэсліць у рамках прадстаўленага артыкула.

Першая праблема, з якой сутыкаецца выкладчык пры чытанні курса філасофскіх дысцыплін - банальнае неразуменне студэнтамі тых функцый, якія выконвае філасофія ў працэсе фарміравання ў іх прафесійных якасцяў. Асабліва гэта характэрна для вучняў тэхнічных спецыяльнасцей. Яны лічаць філасофію неактуальнай, занадта адарванай ад жыцця, і, галоўнае, абсалютна бескарыснай персанальна для іх саміх. Усведамленне важнасці філасофскіх ведаў часта прыходзіць да чалавека, калі ён ужо дабіўся значных поспехаў у сваёй прафесійнай дзейнасці. Так лаўрэат Нобелеўскай прэміі ў галіне фізікі, філосаф і папулярны асветнік Вернер Гейзенберг у сваёй кнізе "Крокі за гарызонт" прызнаецца, што без глыбокага ведання філасофіі Платона, ён ніколі б не змог зразумець нават базавыя ідэі квантавай механікі [3].

Фактычна большая частка першага занятку, як правіла, ідзе на спробы растлумачыць слухачам, для чаго ж менавіта ім неабходна вывучаць філасофію. Выкладчык імкнецца паказаць, што менавіта гэты прадмет вучыць іх крытычнаму ўспрыманню і скрупулёзнай верыфікацыі абсалютна любой інфармацыі, выпрацоўцы незалежнага пункту гледжання па розных пытаннях, яе аргументацыі і логіцы доказаў.

Другой значнай праблемай з'яўляецца шматзначнасць і складанасць філасофскай тэрміналогіі. Так, гаворачы аб дыялектыцы Платона і Геракліта Эфескага, мы ўкладваем у гэтыя дэфініцыі розны семантычны змест. Тое ж самае ставіцца да такіх складаных і неадназначных канструктаў, як "дыскурс", "парадыгма", "сімулякр", "дэканструкцыя" і да таго падобнае [5]. Складанасць разумення катэгарыяльнага філасофскага апарата вызначаецца тым, што Фрэнсіс Бекон у «Новым арганоне» называе ідаламі роду. Часта адно і тое ж слова розныя людзі ў сілу тых ці іншых абставін разумеюць па-рознаму [3].

Часткова названая праблема вырашаецца пры звароце да філасофскай герменеўтыкі. Але толькі часткова. Яшчэ Геракліт Эфескі за свае працы, выкладзеныя малазразумелым, поўным двухсэнсоўных выказаў мовай, атрымаў мянушку Цёмны [3]. Пасля ў нямецкай класічнай філасофіі цяжкаўспрымальнасць для чытача філасофскіх тэкстаў узвялі практычна ў абсалют [3]. У савецкай марксісцкай філасофскай традыцыі ўвогуле даходзіла ды абсурднага становішча. Адзін з вядомых

прадстаўнікоў савецкай філасофскай думкі Мераб Мамардашвілі нават заўважыў у інтэрв'ю, што школа яго нічому не навучыла, а студэнты маюць толькі адну магчымасць – даслоўна вышчэрбіць падручнік па філасофіі, вывучыць яго на памяць, паколькі зразумець падручнік папросту немагчыма: словы і фразы не маюць сэнсу [2]. Вядома, сучасныя навучальныя дапаможнікі ў якасным стаўленні наўна параўноўваць з выдаваліся ў СССР - яны, несумненна, невымерна лепш - тым не менш, праблема са складанасцю ва ўспрыманні навучэнцамі філасофскіх і навучальных тэкстаў застаецца адкрытай.

Трэцяя праблема носіць прапедэўтычны характар. Імануіл Кант лічыў, што нельга навучыць філасофіі, можна навучыць толькі філасофстваванню. Аднак і навучэнне філасофстваванню мяркуе веданне і апору на гісторыю філасофскіх ідэй. За выключэннем філасофскіх факультэтаў гісторыя філасофіі асобным курсам чытаецца толькі на гістарычных факультэтах вышэйшых навучальных устаноў. У базавай жа праграме гісторыі філасофскай думкі адводзіцца нікчэмна малая колькасць навучальных гадзін [2; 5].

Наступная праблема звязана з метадыкай выкладання філасофіі. У апошні час упор часта ставіцца на выкананне студэнтамі тэставых заданняў. Дзякуючы чаму ў нас узнікае некалькі негатыўных абставін у працэсе выкладання.

Па-першае, абсяцэнняецца сам сэнс класічнай лекцыйна-семінарскай сістэмы, закліканай развіваць пры навучэнні ў студэнтаў абстрактнага і творчага мыслення ў процівагу сучаснаму «кліпаваму» [1].

Па-другое, дагматычнасць і фрагментарнасць сучаснага адукацыйнага працэсу не дазваляе навучыцца крытычна ўспрымаць атрыманую інфармацыю, усебакова правяраць яе, выпрацоўваць на падставе аналізу і іншых лагічных метадаў уласны арыгінальны пункт гледжання, а таксама аргументавана адстойваць яе падчас акадэмічнай дыскусіі.

Па-трэцяе, адыход ад класічнага зместу, парадку арганізацыі і правядзення семінарскіх заняткаў дз факта пазбаўляе навучэнцаў магчымасці творча праявіць сябе.

У якасці яшчэ адной з актуальных праблем, якія ўзнікаюць падчас выкладання філасофіі, хацелася б адзначыць усё большую дыгіталізацыю адукацыі ў цэлым і асобных дысцыплін у прыватнасці. Усё больш выкарыстоўваецца пры навучэнні гатовыя нарыхтоўкі, электронныя прэзентацыі, што прыводзіць да залішняга дыстанцыявання паміж выкладчыкам і навучэнцамі, памяншае інтэрактыўнасць навучання, не дазваляе задзейнічаць тое, што Майкл Палані назваў няўным веданнем [3]. Навучэнцы перастаюць пераймаць індывідуальны досвед і веды педагога.

Акрэслены шэраг праблем, вядома, далёка не вычэрпвае ўсе цяжкасці, якія ўзнікаюць пры выкладанні філасофіі. Аднак іх разуменне і педагагічнае асэнсаванне, на думку аўтара, дасць магчымасць выпрацаваць адэкватныя стратэгіі іх вырашэння пры ажыццяўленні адукацыйнага працэсу.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Бизяева, Н. Д. Проблемы преподавания философии в современной школе // Проблемы современного образования 2025 № 4 С. 134–141
2. Инюшина, И.А. Концепция «реальной философии» М.К. Мамардашвили как возможная модель преподавания философии // Russian Agricultural Science Review. 2015. Т. 6. № 6—3. С. 150—155.
3. История философии в кратком изложении / пер. с чешск. — М.: Мысль, 1995. — 590 с.
4. Комисарук, С. М. Проблемы преподавания философии в высшей школе / С. М. Комисарук // Перспективы развития высшей школы : материалы XVIII Международной научно-методической конференции / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, УО "Гродненский государственный аграрный университет". – Гродно : ГГАУ, 2025. - С. 83-85.
5. Роман, С.Н. Проблемы преподавания философии при работе со студентами – бакалаврами // Вестник Московского государственного областного гуманитарного института. Серия: История, философия, политология, право. 2014. Т. 2. № 1-1 (1). С. 17-19.